

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij povijesti i pedagogije

Student: Martina Štrljić

Kako motivirati učenike za učenje povijesti i potaknuti njihovu
kreativnost

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Jasna Šimić

Osijek, 2014.

SADRŽAJ

Sažetak.....	1
1. Uvod.....	2
2. Metodika nastave povijesti.....	3
2.1 Zadatci metodike nastave povijesti.....	3
2.2 Što je dobra nastava?.....	3
3. Motivacija.....	5
3.1 Vrste motivacije.....	7
3.2 Kako povećati intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju kod učenika?.....	8
4. Motivacija u nastavi povijesti.....	8
4.1 Kako motivirati učenike?.....	9
5. Kreativnost.....	16
5.1 Kategorije kreativnosti.....	17
6. Kreativnost u nastavnom procesu.....	17
6.1 Profil kreativnog učenika.....	18
6.2 Profil kreativnog nastavnika.....	19
6.3 Sputavanje i poticanje kreativnosti.....	21
7. Kreativne tehnike u nastavi povijesti.....	22
8. Uvod u istraživanje.....	26
8.1 Problem istraživanja.....	26
8.2 Ciljevi istraživanja.....	26
8.3 Hipoteze.....	26
8.4 Metodologija.....	26
8.5 Rezultati.....	27
8.6 Osvrt na rezultate istraživanja.....	31
9. Zaključak.....	32
10. Popis literature.....	33

SAŽETAK

Rad se bavi time kako motivirati učenike za učenje povijesti i na koji način potaknuti njihovu kreativnost. U radu se govori o tome što je dobra nastava, kako razni autori definiraju motivaciju i kreativnost, govori se o ulozi motivacije i kreativnosti u nastavnom procesu, o vrstama motivacije i kategorijama kreativnosti. Navodi se na koji način nastavnici mogu povećati intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju kod učenika te na koji način mogu sputavati, odnosno poticati učenikovu kreativnost. Opisuje se profil kreativnog učenika i nastavnika i kreativne i motivacijske tehnike koje mogu pomoći pri podizanju motivacije i kreativnosti kod učenika na nastavi povijesti. Na kraju rada predstavljeno je istraživanje koje je provedeno na uzorku od 165 učenika osnovne i srednje škole. Istraživanje je provedeno pomoću anketnog upitnika, a kao temeljni problem istraživanja određen je odgovor na pitanje kako i koliko ih njihovi nastavnici povijesti motiviraju za nastavu povijesti i koliko potiču njihovu kreativnost u radu.

KLJUČNE RIJEČI: motivacijske tehnike, kreativne tehnike, učenici, nastavnici, nastava povijesti

1. Uvod

Naučiti učenika kako će ući u svijet sreće, odgovornosti, svijet kvalitete, prijateljstva, zabave, slobode, svijet uspjeha, svijet dogovora – mogao bi i trebao postati svijet sadašnjosti i neposredne budućnosti. Često se nastavnici pitaju koji je najbolji način da učenike pripreme za uspješan, napredan i produktivan život u budućnosti koju ne vide. Radoznalost je tipična dječja osobina, radost pri otkrivanju novih znanja također. Stoga nastavnici ne bi smjeli dopustiti u nastavnom planiranju da strogi razredno – predmetni sustav povrijedi tu sposobnost učenika. Iznimno je važno da cjelokupan duh nastave bude poticajan, usmjeren na samostalno učenje otkrivanjem, budeći u učenicima radoznalost i vedrinu. Nove generacije postavljaju nove zahtjeve staroj školi jer je izbor predznanja bogatiji. Mnogo je suvremenih izvora znanja koji omogućuju višestruko upoznavanje svijeta. Kada sam obavljala studentsku praksu kod većeg broja učenika uočila sam veliku nemotiviranost za rad, pasivnost na satu povijesti, učenje bez povezivanja nastavnih sadržaja te dosta frontalnog rada nastavnika povijesti. Tu problematiku željela sam istražiti. Tema moga diplomskoga rada je *Kako motivirati učenike za učenje povijesti i poticati njihovu kreativnost*. U nastavi je potrebna aktivnost učenika, a ona se u nastavi povijesti u velikoj mjeri može ostvariti kao komunikacija sa sadržajima, s učenicima i nastavnikom.

U prvom dijelu diplomskoga rada pisala sam o metodici nastave povijesti i zadacima same metodike, zatim o motivaciji, vrstama motivacije, kako motivirati učenike i poticati njihovu kreativnost. Osvrnula sam se na profil kreativnog nastavnika i učenika te kreativne tehnike u nastavi povijesti. U drugom dijelu diplomskoga rada nakon provedene ankete u osnovnoj i srednjim školama prikazala sam rezultate ankete. Cilj mi je bio istražiti kako nastavnici motiviraju učenike za nastavu, kako potiču njihovu kreativnost te koliko učenici vole povijest kao nastavni predmet.

U radu je korištena relevantna literatura odabranih autora pomoću koje se iznosi teorijski pregled koji je važan za tematiku rada.

2. Metodika nastave povijesti

Ono s čim se praktičari redovito susreću i što stvara veliki problem u nastavi je da veliki broj učenika ne želi učiti i izvršavati svoje obveze. Niti u nastavi povijesti nije drugačije. Na fakultetima više proučavamo svoju struku, a manje se bavimo s onim što nam je potrebno u radu s djecom. Zbog toga dolazi da se manje-više sve svodi na usvajanje činjenica, na to da se nastavni programi formalno svladavaju, a djeca sve više uče bez razumijevanja i gradivo iz povijesti im postaje dosadno. S metodičkog i pedagoškog stajališta postavlja se pitanje kako djeci učiniti nastavu povijesti zanimljivom i smišljenom i kako ih motivirati da uče. Često nastavnici i roditelji vrše pritisak na djecu, ali s tim ne postižu puno. Suvremena pedagogija nudi rješenja i nastavnik povijesti treba uvoditi raznolike i nove nastavne oblike i metode rada u svoj nastavni proces. Također treba naglasiti da uspjeh nastavnog procesa ovisi o ljubavlju s kojom nastavnik organizira taj proces, ako nastavnik razvija motivaciju kod učenika i stvara pozitivno ozračje za vrijeme nastave.

2.1 Zadaci metodike nastave povijesti

Postoji niz zadataka metodike nastave povijesti, a Rendić-Miočević¹ ističe ove osnovne zadatke koje bi trebalo ostvariti iz metodike nastave povijesti:

1. Učenici se, osim što trebaju usvojiti znanja, moraju osposobiti za rješavanje problema, za kritično razmišljanje i promišljanje o povijesti
2. U metodici nastave povijesti treba se ostvariti geneza i primjena didaktičkih sustava.
3. U nastavi povijesti bi se trebala provesti individualizacija učenja i razdvajanje učenika prema njihovoj motivaciji, interesu i intelektualnim sposobnostima.

Tijekom učenja povijesti naglasak se stavlja na umijeća koja učenici trebaju usvojiti, jer povijest se može razumjeti samo ako učenici, uz ishode povijesnih istraživanja, uče i o metodama kojima se povjesničari služe pri proučavanju prošlosti.

2.2 Što je dobra nastava?

Pod dobru nastavu spada nastava koja je jasno strukturirana, ima jasno postavljene zadatke i jasno označene pojedine korake u nastavi. U učionici vlada pozitivno ozračje za učenje, učenici uvažavaju jedni druge i međusobno si pomažu.

¹ Rendić- Miočević Ivo, *Didaktičke inovacije u nastavi povijesti: transfer povijesnog znanja u školi*, Školska knjiga, Zagreb, 1989., str. 8.-23.

Nastavnik jasno izlaže gradivo, primjenjuje raznolike metode, oblike rada i zanimljive materijale. Potiče učenike da postavljaju dodatna pitanja i da zauzimaju osobna gledišta te pruža potrebnu pomoć gdje je potrebna, a uspjeh učenika pohvaljuje.²

Matess³ je učenike na kraju školovanja zamolio da napišu što je za njih dobra, a što loša nastava. Neki od tipičnih odgovora su:

"Dobra je nastava za mene kad učenici i samostalno smiju nešto obraditi (kao npr. u skupnom radu). Samostalnom obradom predavanje može se mnogo toga bolje upamtiti. Tjedne planove rada smatram također dobrima jer se valja pozabaviti temom i znati postaviti vlastita težišta. Tako se naučeno pamti mnogo bolje. Meni se ne sviđa kad nastavnik stoji pred razredom i ne zna što bi rekao jer se nije dobro pripremio za sat."

Martina H., 17 godina

"Meni je ponajprije važno da nastavnik ne stoji cijelo vrijeme naprijed i priča. Tada se učenici dosađuju. Nastavnik bi trebao temu obraditi s učenicima. Tako učenici ostaju skoncentrirani i imaju prilike usmeno surađivati. Osim toga sviđa mi se kad su na programu skupni rad, pojedinačni rad i učeničke prezentacije jer tako i povučeniji učenici mogu pokazati svoje sposobnosti."

Konrad B., 18 godina

"Nastavnik ne smije biti previše dobroćudan, ne smije nipošto sve pustiti jer ga ne shvaćaju ozbiljno. No nastavnik isto tako ne smije biti prestrog jer može postati neomiljen. Najbolja je zlatna sredina. Trebalo bi voditi više računa o učenicima. Teme i obradu tema u nastavi trebali bi dogovoriti učenici i nastavnici zajedno. Svatko bi trebao smjeti slobodno izraziti svoje mišljenje, a da za to ne snosi neugodne posljedice. Ne sviđa mi se kad nastavnici samo suho i kruto predaju svoje gradivo, a ne zanima ih razumiju li učenici sve. U tome ne uživaju ni učenici ni nastavnici."

Philipp H., 16 godina

Možemo zaključiti da učenici ne vole frontalnu nastavu. Vole nastavu gdje su i oni uključeni u planiranje, u rješavanje problemskih pitanja, gdje im je pružena mogućnost istraživanja, timski rad, iznošenja svoga mišljenja, prezentacije i sl. Kad onaj tko poučava odigra ulogu voditelja i učenicima otvori širinu te dopusti da što više sudjeluju u nastavnom procesu kod učenika će se roditi želja i radost za učenjem.

² Meyer Hilbert, *Što je dobra nastava*, Erudita, Zagreb, 2005., str. 100.

³ Mattes Wolfgang, *Nastavne metode : 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2007., str. 204.

Puno je čimbenika koji mogu utjecati na pad kvalitete nastave. Matess⁴ navodi neke od njih:

- prečesta i dosadna frontalna nastava
- siromaštvo metoda
- gradivo samo radi gradiva
- pretjeran pritisak na učenike
- prebrz način postupanja

Učenicima treba pružiti priliku da razviju svoju inteligenciju organizirajući različite aktivnosti pomoću kojih treba promicati učenje kroz istraživanje, samostalnost i aktivnu angažiranost, individualno učenje, rad u paru i malim grupama. Naglasak treba staviti na integrirano poučavanje koje omogućuje povezivanje sadržaja unutar predmeta povijesti i ostalih nastavnih predmeta kako bi se bolje objasnilo, razumjelo i proučilo određenu temu, pojam ili sadržaj učenja. Povezivanje znanja proizvodi sam učenik čitanjem, prikupljanjem podataka, istraživanjem i uspoređivanjem. Integrirano poučavanje razlikuje se od tradicionalnoga po velikoj aktivnosti učenika, maloj predavačkoj aktivnosti nastavnika, te po organizacijskim uvjetima i načinu ispitivanja i ocjenjivanja znanja. Dobra nastava će biti ako nastavnik zainteresira učenike za učenje povijesnih sadržaja i oni ih dožive kao zanimljive, zabavne i njima važne. Njihovu pozornost posebno pobuđuju aktivnosti koje uključuju određenu razinu iznenađenja, neobičnosti i neočekivanosti.

3. Motivacija

Nastava povijesti trebala bi biti takva da kod učenika budi zanimanje za predmet, a to nije lako postići. Ako učenici uče predmet sa zanimanjem i zadovoljstvom proces učenje odvija se uspješnije. Današnji učitelji se susreću s velikim izazovom kako motivirati učenike. Svaki put kada motivacija izostane, može za posljedicu imati slabije zanimanje učenika i slabiju uspješnost nastave povijesti.

Na prvi pogled izgleda jasno što je motivacija, ali je to jako složen i višeznačan pojam. Nije nužno ni pozitivna ni negativna. Obilježava se latinski glagolom *movere* što znači krenuti, micati, maknuti koga. Često je teško odrediti razliku između motivacije i manipulacije. Manipulacija je situacija u kojoj nekoga namamimo da učini nešto što ne bi s opravdanjem da je to za njegovo dobro. No tako samo kratkoročno popravljamo neko stanje, a da bismo

⁴ Mattes W., *Nastavne metode : 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*, str. 203.

nekoga motivirati moramo znati što on želi postići, koji su mu motivi kako ćemo ga pokrenuti, a da njime ne manipuliramo.⁵

Motiviranje učenika za nastavu "obuhvaća sve što (izvana ili iznutra) potiče na učenje, usmjerava ga, određuje mu intenzitet, trajanje i kakvoću". Kako bi nastavnici povećali zanimanje za predmet i sadržaj, moraju redovito koristiti različite nastavne i motivacijske tehnike.⁶

Šokčević⁷ navodi da pod motivacijom podrazumijevamo "sve ono što dovodi do učenja i što određuje njegov smjer, intenzitet i trajanje." Neki pedagozi jednostavno kažu da je motivacija želja za učenjem i da zahtjeva da znamo što trebamo naučiti i da razumijemo koja je svrha toga što učimo.

U psihologiji se definira kao stanje u kojem smo iznutra pobuđeni nekim potrebama, porivima, željama ili motivima na određeno ponašanje usmjereno prema postizanju nekog cilja.⁸

Uz motivaciju je usko vezan pojam „motiv". Motiv je ono što iznutra čovjeka pokreće na aktivnost i usmjerava ga prema određenom cilju i zadacima. U motive spadaju nagoni, potrebe, težnje, želje i slično. Dakle, motiv pokreće čovjeka da nešto učini, a cilj je ono što čovjek hoće postići kao posljedicu svoga čina. U prvom redu motivi se zasnivaju na potrebama čovjeka i u literaturi se navodi kako bi se cijeli nastavni proces trebao zasnivati na potrebama. Nastavnik, kao nositelj motivacije, trebao bi potaknuti ove potrebe učenika:

- potreba za stvaralaštvom
- potreba za uvažavanjem
- stjecanje navika, znanja i sposobnosti
- izgrađivanje otvorene i autonomne mlade ličnosti.⁹

U vezi s motivima bitno je naglasiti da isti motiv može navoditi ljude na različita ponašanja, a različiti motivi mogu uzrokovati podjednako ponašanje. Unutar svake motivacijske situacije razlikuju se tri faze koje su povezane:

1. motiv

2. instrumentalno ponašanje

3. cilj¹⁰

⁵ Jakšić Josip, *Motivacija, psihopedagoški pristup*, Kateheza, 25(1), 2003., str. 6.

⁶ Trškan Danijela, *Motivacijske tehnike u nastavi*, Povijest u nastavi, 4(7), 2006., str. 19.

⁷ Šokčević, Šimo, *Motivacija učenika*, Vukovarsko- srijemski učitelj: godišnjak za teoriju i prasku odgoja i obrazovanja, 2, 2005., str. 67.

⁸ Vizek- Vidović Vlasta i suradnici, *Psihologija obrazovanja*, Iep- Vern, Zagreb, 2003., str. 207

⁹ Šokčević Š., *Motivacija učenika*, Vukovarsko- srijemski učitelj: godišnjak za teoriju i prasku odgoja i obrazovanja, str. 66.

Najprije se javlja motiv u kojem se nalaze motivacijski faktori kao što su: želja, interes, potreba i sl. Nakon što se javio motiv slijedi instrumentalno ponašanje, tj. aktivnost koja dovodi do zadovoljenja motiva. Svako to ponašanje ima cilj prema kojemu je usmjereno. Završnu fazu motivacijskog ciklusa predstavlja cilj i što se čovjek više približava cilju razmjerno jača i motivacija da se taj cilj dostigne.¹¹

3.1 Vrste motivacije

Motivacija se može proučavati na dvije različite razine, kao opća i specifična motivacija. *Opća motivacija* za učenje je trajna i široka dispozicija koja se očituje kao težnja za usvajanjem znanja i vještina u različitim situacijama učenja. Izvor je u samome učeniku i rezultat je njegova iskustva sa školom i učenjem. Trajna dispozicija se odnosi na to da kad se jednom razvije, opća motivacija za učenje traje cijeli život (u školi, na radnom mjestu, svakodnevnim situacijama), a široka dispozicija znači da se motivacija ne odnosi na određenu lekciju, sadržaj, već se odnosi na različita područja. *Specifična motivacija* za učenje je težnja za usvajanjem znanja i sadržaja iz određenog predmeta ili područja. Ovisi više o vanjskim čimbenicima (npr. ponašanje učiteljice, sadržaj koji se uči) i na nju se može lakše djelovati.¹²

U školskom sustavu se često govori o unutrašnjim i vanjskim motivima, odnosno o intrinzičnoj (unutarnjoj) i ekstrinzičnoj (vanjskoj) motivaciji. *Intrinzična ili unutarnja motivacija* odnosi se na sudjelovanje učenika u nekoj aktivnosti kako bi zadovoljio svoju znatiželju i zanimanje za nastavno gradivo zbog sebe. U unutarnje motive se ubrajaju radoznalost, interesi, sposobnosti, vrijednosti potreba za kompetencijom, potreba za samoaktualizacijom itd.¹³

Ekstrinzična ili vanjska motivacija se odnosi na sve ono što nas izvana navodi na aktivnost i određuje njen smjer, intenzitet i trajanje. U vanjske motive se ubrajaju ocjena, nagrada, pohvala, diploma, kazna itd. Bitno je naglasiti kako kazne i prijekori, uz neke izuzetke, redovito smanjuju motivaciju kod đaka.

Najviši je stupanj motiviranosti intrinzična motivacija upravo zbog uživanja u radu. Pridonosi ustrajnosti u učenju i stjecanju kvalitetnijeg znanja. Ekstrinzično motivirani učenici, čim završe aktivnost i postignu vanjsku nagradu, znanje koje su stekli brzo zaboravljaju.¹⁴

¹⁰ Jakšić J., *Motivacija, psihopedagoški pristup*, Kateheza, str. 9.

¹¹ Grgin Tomislav, *Edukacijska psihologija*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1997., str. 161.- 163.

¹² Vizek- Vidović V. i suradnici, *Psihologija obrazovanja*, str. 207.

¹³ Grgin T., *Edukacijska psihologija*, str. 165

¹⁴ Jakšić J., *Motivacija, psihopedagoški pristup*, Kateheza, str. 13.

3.2 Kako povećati intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju kod učenika?

Intrinzična motivacija može se povećati tako što nastavnik prilagodi učenikovim interesima ono što se uči. Kada god je moguće, nastavnik bi u nastavu trebao uključiti sadržaje koje zanimaju učenike. Treba voditi računa da je sadržaj zanimljiv i da bude povezan s onim što učenici trebaju naučiti. Nastavnik bi trebao uvoditi novosti i raznolikosti u nastavu, jer ako se nastavni sati svaki dan ponavljaju na isti način, učenicima brzo postane dosadno. Treba poticati radoznalost i aktivno sudjelovanje učenika te kada god je moguće ono što se uči povezati sa svakodnevnim životom učenika. Stvari koje imaju veze sa svakodnevnim životom učenika uvijek su im zanimljive. Ekstrinzičnu motivaciju nastavnik može povećati nagrađivanjem učenika. Najčešće ekstrinzične nagrade su ocjena i pohvala. Pohvala mora biti specifična, a ne općenita i nikako ne smije biti neiskrena. Ekstrinzičnu motivaciju nastavnik može povećati i kada daje jasne povratne informacije učenicima i kada koristi suradničko učenje. Kada nastavnik da jasnu povratnu informaciju, daje učeniku objašnjenje zašto je dobio pohvalu ili kritiku, pa tako zna što ubuduće treba ili ne treba raditi. Kod suradničkog učenja učenici se uče timskom radu. Kako bi zadatak bio uspješno obavljen, svatko mora dati svoj doprinos. Znači, kod suradničkog učenja učenici međusobno ovise jedan o drugome i u postizanju cilja i u dobivanju nagrade.¹⁵

4. Motivacija u nastavi povijesti

U nastavnom procesu motivacija zauzima bitno mjesto. Nastava je složen proces i ima svoj tijek i trajanje. Od velike je važnosti da na početku sata nastavnici pokušaju privući pozornost učenika na nastavno gradivo.

Nastava povijesti mora imati strukturu koju čine: priprema, obrada novog sadržaja i ponavljanje. U prvoj fazi veliku pažnju treba obratiti na motivaciju.¹⁶ Motivacija u nastavi je sastavni dio uvodnog dijela nastavnog sata, ali trebalo bi ju održati tijekom cijeloga sata. Didaktičari joj daju značajno mjesto u nastavi, a najčešće ju nazivaju priprava, pripremanje, uvođenje, stvaranje raspoložena itd. Nastavnici bi na svakom satu trebali poticati zadovoljstvo kod učenika, koristiti nastavne i motivacijske tehnike i na taj način povećati zainteresiranost za predmet i za nastavni sadržaj.¹⁷ Ukoliko nema motivacije tijekom nastave, nema niti

¹⁵ Vizek- Vidović V. i suradnici, *Psihologija obrazovanja*, str. 245.-256.

¹⁶ Rendić- Miočević I., *Didaktičke inovacije u nastavi povijesti*, str. 36.

¹⁷ Jogan- Linić Dajna, *Motivacija u nastavi vjeronauka*, Kateheza, 25(1), 2003., str. 45.

valjanog odgojno- obrazovnog učinka. Muminović¹⁸ navodi neke faktore koji su izvor motivacije u nastavi:

- Karakteristike nastavnika
- Karakteristike nastavnog sadržaja
- Nastavna tehnologija
- Psiho- fizička struktura učenika
- Socio- kulturni uvjeti i okruženje

Svaki od ovih faktora ima svoje značenje za motiviranje u nastavi i treba ih se detaljno proučavati. Učenike treba pridobiti i razviti njihov interes. Motivirani učenik je znatiželjan, aktivan, samouvjeren, vlada metodama i tehnikama učenja, uporan je i ne odustaje kad naiđe na prepreke. Kako bi aktivirali učenike i spriječili negativan stav prema nastavi, nastavnici se koriste unutarnjim i vanjski motivima, odnosno potiču unutarnju i vanjsku motivaciju te raznim motivacijskim tehnikama.¹⁹

Nastavne motivacijske tehnike konkretno se odnose na gradivo. Od nastavnih motivacijskih tehnika u nastavi se koriste: križaljke, pogodi tko, kolo sreće, asocijacije, rebusi, igre vješala, oluja ideja, kolaž, karikature, kratki zvučni i video zapisi, anegdote, umne mape i slično. Te motivacijske tehnike pomažu kod motiviranja učenika za učenje novoga sadržaja i odnose se na nastavni sadržaj. Posebne motivacijske tehnike koriste se kod opuštanja učenika. Glazba pomaže u stvaranju posebnog raspoloženja kod učenika. Može se koristiti u pozadini dok učenici rade na nekom zadatku. Motivacijska tehnika koja uključuje kretanje može se koristiti da npr. učenici odgovaraju na pitanja podizanjem lijeve ruke (točna tvrdnja) ili desne ruke (netočna tvrdnja). Također se može koristiti igra u kojoj nastavnik baca manju loptu i postavlja različita pitanja učenicima. Nastavnici moraju koristiti domišljate i maštovite motivacijske tehnike kako bi stvorili pozitivno nastavno ozračje. Ove posebne tehnike trebale bi utjecati na pozitivno raspoloženje, misli i osjećaje kod učenika.²⁰

4.1 Kako motivirati učenike?

Uvriježena je predodžba o povijesti kao dosadnom predmetu, a s druge strane težimo suvremenoj nastavi povijesti u kojoj se postavljaju zahtjevi za modernizacijom i novim metodama poučavanja. Svaki nastavnik teži da mu učenici budu što aktivniji sudionici

¹⁸ Muminović Hašim, *Motivacija u nastavi i kreativni rad studenata i učenika*, 2009., str. 45. Preuzeto: Rujan 10, 2014. s <http://www.ac-see.org/documents/4.pdf>

¹⁹ Jakšić J., *Motivacija, psihopedagoški pristup*, Kateheza, str. 11.

²⁰ Trškan D., *Motivacijske tehnike u nastavi*, Povijest u nastavi, str. 19-22.

nastavnog procesa. U literaturi postoji niz primjera koji govore kako motivirati učenike za rad i kako im približiti nastavno gradivo. Spomenut ću neka od njih i navesti primjere koje možemo koristiti u nastavi.

a) Odbaciti prisilu i objasniti razlog učenja

Nastavnici bi trebali učenicima dati do znanja zašto je potrebno da baš neko određeno gradivo nauče, a odgovor nikako ne bi trebao biti: " To je u programu, od mene traže da vas to naučim i zato to morate naučiti." Da bi se učenici dobro osjećali u školi u što većoj mjeri se mora isključiti prisila. Prisilom se u učenju ne mogu dobiti dobri rezultati, a mnogi učitelji toga nisu svjesni. Često misle da će djecu natjerati na učenje tako što im daju loše ocjene, no to dovodi do toga da učenici izgube interes za učenjem i zanimanjem za predmet. Ako želimo da učenici nešto nauče moramo ih motivirati i postići da to nauče svojom voljom, jer prisilom dobivamo prividne ili nikakve rezultate.²¹

Mišljenja sam da je korelacija nužna ukoliko se želi postići uspješan i kvalitetan rad, a samim tim vedrog i zadovoljnog učenika i nastavnika. U 6.razredu osnovne škole jedna od nastavnih tema je Hrvatska u ranome srednjem vijeku. Ovo gradivo možemo približiti učenicima na različite načine potičući ga na istraživanje, povezivanje naučenog, učenje i ponavljanje crtežima, slikama, modeliranjem , pisanjem i čitanjem. Na taj način učenici postaju aktivni sudionici nastavnog procesa, kreativno se izražavaju, vježbaju rad u grupi, zajedno rade, o svemu se dogovaraju i tako vježbaju komunikacijske sposobnosti. Kod učenika, ovim načinom rada, razvija se svijest o odgovornosti za uspjeh, a ujedno se i predstavljaju rezultati rada, ne samo na satima povijesti već i na školskim izložbama i priredbama. Npr. mogu izrađivati replike starohrvatskog nakita, novca, oružja i sl., istraživati o hrvatskim vladarima izrađujući plakate i prezentirajući ih pred drugima. Učenici mogu pokazati kako uče pisati i čitati glagoljicu na satovima povijesti i hrvatskoga jezika i književnosti. Tako se na kreativan način uživljavaju u povijest što nastavu čini zanimljivom, a ujedno je to primjer korelacije predmeta (povijest i hrvatski jezik, povijest i likovna kultura). Takvim načinom rada ne usvajaju znanja samo učenici već i ostali koji ih slušaju i gledaju.

²¹ Šokčević Š., *Motivacija učenika*, Vukovarsko- srijemski učitelj: godišnjak za teoriju i prasku odgoja i obrazovanja, str. 68.

b) Zanimljivo prezentirati gradivo i nezanimljivo gradivo učiniti zanimljivijim

Najznačajniji motiv za učenje je ljudska znatiželja i potreba da se bavimo onim što nas zanima. Učenici će rado učiti ono gradivo koje im je što zanimljivije prezentirano. Važno je da nastavni sati budu dinamični, da se koristi što više nastavnih pomagala i oblika rada. Ako je učenicima predmet ili način predavanja zanimljiv bit će ih puno lakše motivirati za učenje.²² Raznolike metode i njihova primjena itekako su korisne nastavnicima jer bolje upoznaju učenike, a jednako tako i učenicima jer uviđaju koliko mogu pružiti kada rade i istražuju o nekoj temi. Učenici vole projektnu nastavu, slobodniji su i mogu pokazati svoje sposobnosti u prezentiranju naučenog, a ujedno i drugima pružiti zanimljive informacije ili proširiti njihova znanja te ih potaknuti na istraživanje. Npr. učenici 7.razreda osnovne škole imaju temu u udžbeniku Oblikovanje modernog društva – znanost i tehnologija, industrijska revolucija gdje mogu pomoću projektne nastave istražiti o izumu parnog stroja, prvom automobilu, prvoj lokomotivi, izumu telefona, prvom zrakoplovu, Nikoli Tesli i Slavoljubu Penkali. Prikupljanjem podataka, slika, fotografija i drugih materijala postiže se korelacija s drugim predmetima (engleski jezik, hrvatski jezik, fizika, likovna kultura). Važno je naučiti učenike naučene sadržaje povezivati i koristiti u određenim situacijama.

c) Poticati kreativnost učenika

Često zbog previše nepotrebnog gradiva ne ostaje dovoljno vremena za kreativan rad nastavnika. Iako stalno govorimo o važnosti metoda i načinima na koji se nastavni sadržaj prezentira, zapravo se najmanje pažnje daje tome. Nije od tolike važnosti da učenik zna neku činjenicu, već da zna komunicirati, jasno izreći svoje mišljenje, surađivati u timu i iskoristiti svoje mogućnosti. Ovakve stvari se ne mogu naučiti frontalnim predavanjem u razredu. Učenicima što više treba davati da samostalno ili u grupi rješavaju neke zadatke. Uvijek je poticajno ukoliko učenici nešto moraju sami napraviti, nego da im se servira gotovo.²³

Jako je važno da nastavnici imaju pozitivan stav prema stvaralačkoj ličnosti kod učenika. Kao primjer navest ću pjesmu *Cvijeće je crveno* od Harryja Chapina iz koje možemo zaključiti kako neki učitelji razvijaju, a neki suzbijaju dječju kreativnost i maštu.

²² Šokčević Š., *Motivacija učenika*, Vukovarsko- srijemski učitelj: godišnjak za teoriju i prasku odgoja i obrazovanja, str. 68.

²³ Isto, str. 69.

Dječak je krenuo prvi put u školu.
Uzeo pastele i crtati stao.
Rasprostro boje širom papira
Jer tako je vidio i tako znao.
Učiteljica reče: Što radiš mladiću?
Slikam cvijeće, dječak joj reče.
Ona će na to: Sad nije vrijeme,
Uostalom zeleno je i crveno cvijeće,
Postoji način kako se stvari rade
I sve ima svoje vrijeme, dječake.
Moraš pokazati brigu i za druge,
Ti nisi ovdje jedini, đake.
Još na kraju reče:
Mladiću, znaj, crveno je cvijeće
I uz njega zeleno lišće ide.
Ne gledaj u njemu neke druge boje
Jer tako ga oduvijek svi ljudi vide.
No dječak reče:
Toliko boja u suncu jutro,
Toliko boja u dugu ima,
Toliko mnogo boja u cvijeću
Ja sve ih vidim i služim se njima.
Učiteljica reče: Pa ti si zločest
Postoji način kako rade svi,
I ti moraš pravilno slikati cvijeće
Zato za mnom ponavljaj ti:
Svi znamo, crveno je cvijeće
I uz njega zeleno lišće ide.
Ne gledaj u njemu neke druge boje,
Jer tako ga oduvijek svi ljudi vide.
No dječak reče:
Toliko boja u suncu jutro,
Toliko boja u dugu ima,
Toliko mnogo boja u cvijeću

Ja sve ih vidim i služim se njima
U kut ga zato učiteljica stavi
I reče: Za tvoje dobro dječake,
Ostat ćeš tamo sve dok ne shvatiš
Kakav trebaš biti i što pravila znače.
U kutu je bio sam, strah mu kroz misli proteče
Pa dođe do učiteljice i ovako joj reče:
Tako je, crveno je cvijeće
I uz njeg zeleno lišće ide.
Ne vidim u njem druge boje
Jer tako ga oduvijek svi ljudi vide.
Dosta je vremena prošlo od tad
Preselili su se u drugi grad,
U novu je dječak školu krenuo
I evo što je tamo doživio:
Učiteljica mu se nasmiješila
I rekla: Zabava je slikanje,
Toliko boja u dugi ima
Hajde da ih naslikamo sve.
Ali dječak je samo uredno redao
Jednako crveno i zeleno cvijeće.
A kad ga upitaše zašto to radi,
Evo što im on reče:
Svi znaju, crveno je cvijeće
I uz njeg zeleno lišće ide.
Ne treba ga nikad drugačije slikati
Jer takvim ga oduvijek ljudi vide.²⁴

Iz ovoga možemo zaključiti kako svaki nastavnik treba stavljati akcent na kreativne aspekte učenja, a to je proces otkrivanja, traženja, istraživanja, eksperimentiranja kao sposobnost stvaranja spoznaja i informacija pomoću kojih učenik uspješnije radi i kvalitetnije živi. Važno je znati kako učenik misli, osjeća i djeluje. Svaki učenik je posebna jedinka, jedinstven proizvod kulture, obitelji, okoline, zdravlja, temperamenta i specifičnih osobnosti. Najveći je

²⁴ Preuzeto: Rujan, 15, 2014. s <http://web.efzg.hr/dok//inf/srica/2Inovacije-teorija.pdf>

nedostatak tradicionalnog školovanja bio upravo u tome što se težište stavljalo na učenje pomoću vanjskih predložaka i potpuno su se zanemarivalo dječje izražavanje, a to je preduvjet kreativnog ponašanja. Ponekad mi se čini da i danas škola, institucionalno, nije u službi djeteta, iako se to vješto prikriva, već je u službi društva, koje želi ljude oblikovane za njegove potrebe, tako da svaki bude na svom mjestu. To je tako i čim se dijete pretvori u učenika, nužno postaje predmet danog oblikovanja. Zbog te činjenice ne valja očekivati da ćemo vidjeti da škola odgaja u pojedinca kreativnost, inicijativu, maštovitost, kritičko razmišljanje, sve ono što može ugroziti tradicionalne vrijednosti, temelj sigurnosti i stabilnosti.

d) Dobro objasniti gradivo i poticati učenike da postavljaju pitanja i iznose svoja mišljenja

Važno je da gradivo bude dobro objašnjeno, pa ako je potrebno i više puta, jer ono što je teško i nerazumljivo odbija učenike. Zadatak nastavnika je da pomogne učeniku pri učenju i da ga što aktivnije uključi u nastavni proces. Zato je važno poticati učenike da što više postavljaju pitanja, iznose svoja mišljenja te ih na taj način učimo vještini komuniciranja, razmišljanju, suradnji, toleranciji i razvijamo timski rad.²⁵

Nastavnik može koristiti različite metode (npr. parlaonicu) i tehnike kritičkoga mišljenja kako bi učenicima približio nastavne sadržaje, a i potaknuo ih na raspravu i diskusiju o zadanoj temi. Na takav način učenici će slušajući druge više naučiti i proširiti svoje vidike.

e) Nagraditi učenike ocjenom ili pohvalom

Očigledno je da je ocjena važan motiv za rad kod učenika. Često se misli kako loša ocjena tjera učenika na rad, no često zbog toga učenik izgubi volju za učenjem. Svatko voli kad ga se nagradi za rad, a učeniku je ta nagrada ocjena ili pohvala. Nastavnici bi trebali češće nagrađivati učenikov trud poticajnom ocjenom, bilješkama u imenik ili usmenom pohvalom., jer se volja za učenjem najlakše izgubi ukoliko se rad i trud odgovarajuće ne nagradi. Ocjena je kao motivacija važna, ali nije dovoljna.²⁶

Nastavnik povijesti u školi može raspisati natječaj pod nazivom Stripom kroz povijest. S učenicima će odabrati temu koju će oni prikazati stripom. Natjecat će se svi razredi. Najbolji učenici dobit će ocjenu odličan, a razred s najvećim brojem odličnih učenika bit će nagrađen

²⁵ Šokčević Š., *Motivacija učenika*, Vukovarsko- srijemski učitelj: godišnjak za teoriju i prasku odgoja i obrazovanja, str. 69.

²⁶ Isto, str. 70.

jednodnevnim izletom. Isto tako može nastavnik obrađujući temu iz prošlosti zavičaja raspisati natječaj za najkreativniji plakat. Radit će u timu, a plakat će prezentirati u svom mjestu na nekoj prigodnoj manifestaciji. Učenici će biti pohvaljeni ne samo od nastavnika i djelatnika škole već i od lokalne zajednice. To je veliki pokretač za daljnji rad. Sve što se napravi s puno truda i odgovornosti treba nagraditi i pohvaliti.

f) Stvaranje pozitivnog ozračja u razredu

Škola treba biti ozračje koje potiče na razvitak nastavnika i učenika. Za motivaciju je jako važno da vlada pozitivno ozračje i dobri odnosi u razredu i školi. Važno je da nastavnik bude nasmijan, vedar i da učenici osjete da je nastavniku stalo do njih. Takav nastavnik će djelovati motivirajuće na učenike i oni će se više potruditi i oko nečega što ih baš i ne zanima.²⁷

Chris Kyriacou²⁸ navodi rezultate istraživanja koji pokazuju da pozitivan razredni ugođaj ostvaruju oni nastavnici koji su:

- samouvjereniji, srdačniji i ljubazniji
- profesionalniji
- poticajni
- pokretljiviji
- više gledaju učenike u oči
- češće se služe humorom
- imaju jasnije propisana pravila

Nastavnik je taj koji stvara razrednu atmosferu. Treba poticati učenike na osjećaj vlastite vrijednosti i tretirati svakoga učenika s poštovanjem te ih naučiti da se i jedni prema drugima tako ponašaju. Tako će se stvoriti pozitivno ozračje u kojem će se svi dobro osjećati, što je od velike važnosti za učenje i poučavanje. Nažalost još uvijek u našem školstvu postoje poteškoće na putu ostvarivanja kvalitetnoga školskog sustava. U prvom redu tu je problem neprilagođenih programa u kojima se često nalazi previše nepotrebnoga gradiva i koji ne ostavljaju dovoljno vremena za dodatna objašnjenja i kreativan rad nastavnika. I pored najavljivanih reformi naš školski sustav još uvijek je pun šablona i krutosti, gdje se ne uvažavaju potrebe i interesi, želje i mogućnosti, kako učenika tako i nastavnika. I pored svih tih i još mnogih problema nastavnici su ti koji trebaju uložiti veliki trud i svako dijete

²⁷ Šokčević Š., *Motivacija učenika*, Vukovarsko- srijemski učitelj: godišnjak za teoriju i prasku odgoja i obrazovanja, str. 70.

²⁸ Kyriacou Chris, *Temeljna nastavna umijeća*, Metodički priručnik za uspješno poučavanje i učenje, EDUCA, Zagreb, 1995., str. 85.

pripremiti za život. Trebaju biti fleksibilni u radu s učenicima, ne inzistirati toliko na znanju nekih nastavnih sadržaja, već je od velike važnosti svakoga pojedinca, pa tako i učenika, da zna komunicirati, surađivati u timu, pokazati rezultate svoga rada i iskoristiti svoje stvaralačke sposobnosti. Ohrabruje činjenica da sve veći broj naših nastavnika prati suvremene pedagoške tendencije i nastoje u svoji razredima stvarati pozitivno ozračje te ispravno i kvalitetno motivirati učenike.

5. Kreativnost

Zapitate li se jeste li i možete li biti kreativni? Ukoliko ste pomislili da niste griješite, jer je dokazano kako su svi ljudi kreativni, ali je samo pitanje na kojem području. Kada čujemo riječ „kreativnost“, najčešće pomislimo na neko tehnološko, umjetničko ili znanstveno stvaralaštvo, a tu se zapravo misli na svaki oblik rada koji ima za rezultat nastanak nečega novoga, pa tako u poučavanju i učenju povijesti.

Riječ kreativnost (stvaralaštvo) dolazi iz latinske riječi *creare* što znači stvoriti neko djelo, učiniti nešto novo, originalno. Kreativnost podrazumijeva pronalaženje nečega novog i originalnog i bitna je individualna i socijalna osobina čovjeka. Iako je svaki čovjek potencijalni stvaratelj, rezultat je prirodnih dispozicija, utjecaja sredine i rada.²⁹

Kreativnost je „mišljenje i odgovarajući proces koje povezuje naše prethodno iskustvo, odgovore na stimulanse (objekti, simboli, ideje, ljude, situacije) i stvaranje najmanje jedne jedinstvene kombinacije.“³⁰

Kreativnost je „proces čiji je rezultat neko lično djelo, prihvaćeno od društvene grupe kao korisno ili zadovoljavajuće u bilo kojem vremenu.“³¹

Pod kreativnošću podrazumijevamo takvo stvaralaštvo kojim se stvara nešto novo, drugačije od dotadašnjeg, koje uključuje rješavanje problema na svoj način, otkrivanje do tada nepoznatog.“³²

Kao što možemo vidjeti postoje razna mišljenja o tome što je kreativnost i nema jedinstvene definicije. Iako se ove definicije međusobno razlikuju, ono što im je većini zajedničko je to da je riječ o stvaranju nečega novog, jedinstvenog i originalnog.

²⁹ Tolić Svemir, *Kreativnost učenika, nastavnika i nastave*, Školski vjesnik, 39(1/), 1990.-1993., str. 15.

³⁰ Bognar Branko, *Škola koja razvija kreativnost*, 2010., str. 2. Preuzeto: Kolovoz, 27, 2014. s <http://mzu.sbnet.hr/clanak2202-1-0964.htm>

³¹ Supek Rudi, *Kreativnost i odgoj*, Pedagoški rad, 34(7-8), 1979., str. 318.

³² Ozimec Stjepan, *Odgoj kreativnosti: Kako prepoznati i poticati dječju kreativnost*, Opći Savez društva "Naša djeca", Varaždin, 1987., str. 20.

5.1 Kategorije kreativnosti

Bognar i Somolanji³³ u svome članku navode četiri kategorije kreativnosti. Kod proučavanja kreativnosti prvenstveno se mora govoriti o *kreativnoj osobi*. Samim rođenjem je svima nama usađen potencijal da budemo kreativni, ali hoće li se ta kreativnost razvijati i aktualizirati ovisi o raznim činiteljima.

Druga kategorija je *kreativni produkt* i on podrazumijeva određenu novinu u odnosu na već postojeće stanje, originalnost i korisnost za cijelo društvo. U nastavnom radu teško je odrediti i definirati kreativni produkt. On nije u ocjeni koju učenik dobije, nego se nalazi u metodičkoj kreativnosti učitelja.

Treća kategorija, tj. *kreativni proces* odnosi se na način stvaranja kreativnog produkta. Dovodi do stvaranja neobičnih ideja i smatra se kako taj proces ima četiri etape koje se ne moraju uzastopno slijediti. Bognar³⁴ navodi kako se kreativni proces sastoji od ove četiri etape:

1. *Pripremanje ili oluja ideja* – u ovoj etapi osobe primjenjuju svoja znanja, vještine i razumijevanje materijala, objekata i problema. Osobe koje su kreativne to rade na razigran i istraživački način.
2. *Inkubacija*- za vrijeme ove etape um formulira i počinje se baviti problemom.
3. *Iluminacija*- u ovoj etapi osoba izabire neke ideje i odbacuje druge.
4. *Verifikacija/ komunikacija*- ovo je faza u kojoj osoba testira proizvod kreativnog mišljenja, te procjenjuje njegovu korisnost, dovršenost i ispravnost.

Zadnja kategorija, odnosno četvrta naglašava kako je *kreativna okolina*, tj. društvo (obitelj, škola, zajednica) u kojem pojedinac živi bitna za poticanje ili sputavanje njegovog kreativnog razvoja.³⁵

6. Kreativnost u nastavnom procesu

„Kreativna škola traži kreativne učitelje koji su u stanju aktivirati kreativne potencijale učenika. Uz kreativni mozak potrebna je i kreativna osoba, kreativni identitet i kreativna komunikacija. Nekreativna atmosfera škole onemogućuje aktiviranje kreativnih potencijala.”³⁶

Ono što je karakteristično za tradicionalnu nastavu je pasivno učenje i osnovne aktivnosti učenika su sjedenje, slušanje i gledanje. Odvija se u obliku frontalne nastave, a zapostavljen je

³³ Bognar Ladislav, Somolanji Ida, *Kreativnost u osnovnoškolski uvjetima*, Život i škola, 54(19), 2008., str. 89.

³⁴ Bognar B., *Škola koja razvija kreativnost*, str. 4.

³⁵ Bognar L., Somolanji I., *Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima*, Život i škola, str. 89.

³⁶ Marinković Josip, "Kreativnost" kao pedagoška odredba, *Metodički ogledi*, 1(6), 1993., str. 49.

samostalni rad učenika, istraživanje i problemsko učenje.³⁷ Upravo ta tradicionalna, klasična škola ne samo da ne potiče kreativnost, nego je i guši.

Suvremenu nastavu karakterizira aktivno učenje. Učenik do znanja dolazi na osnovi istraživanja i težište rada je prebačeno na učenika. Suvremena nastava povijesti potiče kreativnost, a nastavnik mora biti taj koji motivira i poštuje svaki rezultat do kojeg je učenik došao samostalnim radom.³⁸ Jedan od najvažnijih zadataka suvremene nastave je razvitak samostalnog i kreativnog mišljenja i dužnost nastavnika je da njihov odgojni rad potiče učenika na razvijanje njegovih kreativnih sposobnosti i potencijala. Učenik bi u nastavnom procesu trebao samostalno postavljati problem, pronalaziti rješenja i zaključke. Suvremena škola za cilj ima pružiti svim učenicima mogućnost da razviju svoje sposobnosti, mogućnosti i potencijale kako bi izrasli u samostalne, odlučne ljude koji znaju što žele i hoće.

Za kreativno mišljenje karakteristične su ove osobine:

- originalnost
- fleksibilnost
- fluentnost (bogatstvo, plodnost ideja)
- osjetljivost za probleme
- elaboracija (razrada plana ili strategija rješavanja problema)³⁹

Bognar⁴⁰ ističe kako se škole koje njeguju kreativnost trude smanjiti stres i anksioznost kod djece i školskog osoblja, uspostavlja se slobodno i otvoreno ozračje, uklanja se vremensko ograničenje iz aktivnosti u kojima sudjeluju djeca. Djecu se ohrabruje da izmjenjuju ideje kako sa učiteljima, tako i međusobno, a sam proces se vrednuje više od proizvoda.

6.1 Profil kreativnog učenika

Razlikujemo dvije temeljne vrste stvaralačkog znanja kada govorimo o kreativnosti učenika. Prva je ekspresivno- primarna kreativnost, a druga inovativno- sekundarna. Kako bi učenik bio osposobljen za inovativnu kreativnost, mora vladati nižim stupnjevima znanja, od prisjećanja, preko prepoznavanja i reprodukcije do operacionalizacije., a svi ti stupnjevi dovode do učenikovog kreativnog znanja. Kako bismo postigli najviši stupanj, odnosno

³⁷ Matijević Milan, *Nastava usmjerena na učenika: prinosi razvoju metodika nastavnih predmeta u srednjim školama*, Školske novine, Zagreb, 2011., str. 60.

³⁸ Tot Daria, *Učeničke kompetencije i suvremena nastava*, Odgojne znanosti, 12(1), 2010., str. 67-68.

³⁹ Tolić S., *Kreativnost učenika, nastavnika i nastave*, Školski vjesnik, str. 16.-18.

⁴⁰ Bognar B., *Škola koja razvija kreativnost*, str. 5.

stupanj kreativnosti, nastavnik povijesti i učenici trebaju uložiti puno vremena i truda. Osim kreativnog nastavnika, važno je i da učenik posjeduje odgovarajuće osobine kao što su:

- oluja ideja i stvaralačka fantazija
- želja za realizacijom
- radoznalost prema novome
- originalnost postupka
- radost stvaranja
- interes za složenije načine razmišljanja
- stvaranje zrelih zaključaka⁴¹

Stevanović⁴² ističe kako je od velike važnosti da nastavnik prepozna kreativnog učenika, a prema njemu, kreativni učenici su oni koji su:

- Aktivni
- Sigurni u sebe
- Snalažljivi
- Radoznali
- Problemima prilaze ozbiljno
- Komunikativni
- Stečena znanja primjenjuju u praksi
- Donose drugačija rješenja od nastavnika
- Na satu samostalno rješavaju probleme

Prepoznati i identificirati kreativnog učenika te ga poticati na stvaralački rad zadaća je svakog nastavnika. Uočavanjem individualnih sposobnosti učenika i pravilnim usmjeravanjem uz korištenje suvremenih programa potiče se komunikacijsko – stvaralački i istraživački pristup nastavnim sadržajima povijesti.

6.2 Profil kreativnog nastavnika

Kreativan rad nastavnika možemo istaknuti kao posebnu karakteristiku nastavničkog poziva. Nastavnik nije samo predavač, već bi trebao biti i dobar organizator rada i nastave. Ne bi se trebao slijepo držati propisanog nastavnog plana i programa, već bi se trebao boriti protiv ukalupljenosti i pronalaziti nove putove u odgoju i obrazovanju.

⁴¹ Husanović- Pejnović Dragica, *Kreativnost u nastavi geografije*, Geografski horizont, 43(2), 1997., str. 104-105.

⁴² Stevanović Marko, *Kreatologija*, Tonimir, Varaždinske Toplice, 1999., str. 238.

Ono što suvremena škola očekuje od nastavnika je da ima dobar nastup i držanje, da je dobar govornik, da ima široko opće i stručno znanje, smisao za humor, te da je inteligentan i kreativan.⁴³

Stevanović⁴⁴ kaže kako kreativan nastavnik treba imati ove odrednice:

- prije svega treba inspirirati učenike
- od učenika treba stalno traži povratne informacije
- poticati učenike na razmišljanje, razgovor
- imati jasan cilj i birati realistička sredstva s kojima dolazi do cilja
- težiti prema novijim i suvremenijim metodama i oblicima rada
- biti svjestan drugih ljudi i pozitivno reagirati na njihove potrebe i ideje

Husanović- Pejnović⁴⁵ navodi ove osobine koje treba posjedovati kreativan nastavnik:

- imati izraženu osobnost
- biti moderator između izvora znanja i učenika, a ne prenositelj znanja
- voditi računa o tome da učenici imaju različite sposobnosti i sklonosti
- unositi nove ideje u nastavu
- originalno rješavati stručne i metodičke probleme
- ne slijediti već ustaljene načine mišljenja i poučavanja
- izbjegavati rutinu
- biti fleksibilan
- voljeti svoju profesiju

Kako bi općenito nastava, pa tako i nastava povijesti bila kreativna temeljni preduvjet za to je kreativan nastavnik, odnosno nastavnik koji traži vlastita originalna rješenja u osmišljavanju nastavnog procesa. Nastavnici trebaju shvatiti da za učenika nije važna količina podataka, već način na koji će on te podatke primiti. Kreativni nastavnik kod učenika potiče kreativnost i istraživački rad postupcima koji učvršćuju njihovu sigurnost, samopouzdanje i samostalnost u odlučivanju, mišljenju i djelovanju. Stevanović⁴⁶ navodi nekoliko tipova nastavnika:

Autoritativni tip nastavnika je onaj koji postavlja čvrsta pravila i s djecom ne pregovara o njima. Nema povjerenja u učenike, daje im gotove planove te sputava kreativnost kod učenika.

⁴³ Tolić S., *Kreativnost učenika, nastavnika i nastave*, Školski vjesnik, str. 20-21.

⁴⁴ Stevanović Marko, *Modeli kreativne nastave*, Andromeda, Rijeka, 2003., str. 49.

⁴⁵ Husanović- Pejnović D., *Kreativnost u nastavi geografije*, Geografski horizont, str. 103-104.

⁴⁶ Stevanović M., *Modeli kreativne nastave*, str. 59.

Laissez-faire stil karakterističan je za nastavnike koji ne uspostavljaju niti održavaju pravila. Učenici imaju velik osjećaj slobode, ali ih nastavnik ne usmjerava niti sugerira pravce za moguća rješenja.

Demokratični tip nastavnika zajedno s učenicima uspostavlja planove, ciljeve i način rada. Uz njegovu pomoć učenici dolaze do visokih rezultata koristeći vlastite napore i razvijaju svoju kreativnost.

Činjenica je da će učitelj biti najkreativniji ako je intrinzično motiviran, odnosno ako u radu gleda na osjećaj zadovoljstva koji mu određeni zadatak pruža.

6.3 Sputavanje i poticanje kreativnosti

Postoje razni čimbenici koji sputavaju kreativnost djece u školi. Često nepripremljenost nastavnika može sputavati kreativnost kod učenika. Aktivnost u nastavi se ne traži samo od učenika, nego i od nastavnika. Oni su tu da pomognu učenicima da samostalno dolaze do potrebnog znanja i sposobnosti. Na sputavanje kreativnosti također utječe i klasičan način rada, nemotiviranost, podčinjenost autoritetu, teškoće u komuniciranju te preopširni nastavni programi.⁴⁷ Sputavanje kreativnosti često se može vidjeti u inzistiranju samo jednog ispravnog odgovora, načina i metoda rada, ignoriranju učenikovih ideja i novih rješenja, autoritarnom stavu nastavnika, ograničenim vremenskim, prostornim, materijalnim uvjetima te prevelikom broju učenika u jednom razredu.⁴⁸

Paul E. Torrance je dokazao kako je moguće u nastavi poticati kreativnost i smatra da ovih pet principa potiče kreativno ponašanje učenika i kako bi se to ostvarilo nastavnik treba:

- Uvažavati neobična pitanja
- Uvažavati maštovite i neobične ideje
- Pokazati djeci da njihove ideje imaju vrijednosti
- Osigurati vrijeme u kojem se ne vrednuje⁴⁹

U radu s kreativnim učenicima nastavnik se nikada ne smije držati nekih unaprijed planiranih aktivnosti, već rad treba prilagoditi njihovim interesima i motivaciji te treba dosljedno uvažavati njihove prijedloge i ideje, te dopuštati veće slobode.

⁴⁷ Stevanović M., *Modeli kreativne nastave*, str. 58.

⁴⁸ Bognar L., Somolanji I., *Kreativnost u osnovnoškolski uvjetima*, Život i škola, str. 92.

⁴⁹ Bognar Ladislav, *Kreativnost u nastavi*, Napredak, 153(1), 2012., str. 16.

7. Kreativne tehnike u nastavi povijesti

Nastavnici se stalno trebaju usavršavati, raditi na sebi te ovladati kreativnim tehnikama kako bi nastava bila što kvalitetnija. Pedagozi i psiholozi se bavi raznim istraživanjima koja su vezana za kreativnost kako bi pronašli koje su kreativne tehnike najdjelotvornije i kako uopće potaknuti kreativnost u nastavi.

Jedan od najpoznatijih cjelovitih i uspješnih modela poticanja kreativnosti u nastavi, kojeg je osmislio Renzulli, je *Schoolwide Enrichment Model*. Renzullijev troprstenasti model se temelji na ideji prirodnog učenja, odnosno podrazumijeva se da učenici radije uče o stvarnim i njima bliskim problemima. Prvi uvjet za ostvarivanje takve škole je dobro osmišljen kurikulum koji mora biti usmjeren na poticanje stvaralaštva i pri tome se moraju uvažavati metodičke specifičnosti svakog nastavnog predmeta. Naglasak je stavljen na individualizaciju rada, na aktivnu uključenost učenika u nastavu, a nastavnik ima ulogu vodiča i pomagača. Druga odrednica zbog koje je ovaj model postao uspješan je to što se prepoznala važnost usavršavanja nastavnika u svome radu, s ciljem da nastavnik umije odabrati kvalitetne nastavne tehnike. Nastavnik treba poticati učenike da postavljaju pitanja, da sami traže odgovore na njih, treba biti otvoren za nove i originalne ideje te prihvaćati mišljenja koja se razlikuju od uobičajenih. Poticanjem rasprava i promicanjem aktivnog učenja kod djece se razvija divergentno mišljenje, koje je od velike važnosti za kreativno stvaralaštvo. Karakteristike divergentnog mišljenja su generativnost, istraživanje i nepredvidljivost. Ne postoji jedan ispravan put, traži se puno mogućih putova i zasniva se više na intuiciji nego li na logici i takvo mišljenje je neophodno za izvrsne odgovore. Naravno, ne treba zanemariti niti konvergentno mišljenje koje je usmjereno na znanje jer bez dovoljno znanja o nekom problemu, ne možemo naći niti kreativno rješenje.⁵⁰

Postoji niz kreativnih tehnika kao što su: umne mape, vođena fantazija, oluja ideja, igra uloga, igra asocijacije, slučajni pojmovi, šest šešira, šest univerzalnih pitanja, provokacije, humor i dr. One su od velike važnosti u nastavi zbog toga što potiču učenike na kreativnost i potiču motivaciju. U nastavku ću predstaviti neke od ovih tehnika uz primjere iz nastave povijesti.

a) Oluja ideja (brainstorming)

Pojam "oluja ideja" je uveo Alex Osborn i jedna je od najpoznatijih kreativnih tehnika. Na taj način se može uvesti u novu temu i potaknuti kreativnost. Cijela zamisao oluje ideja zasniva

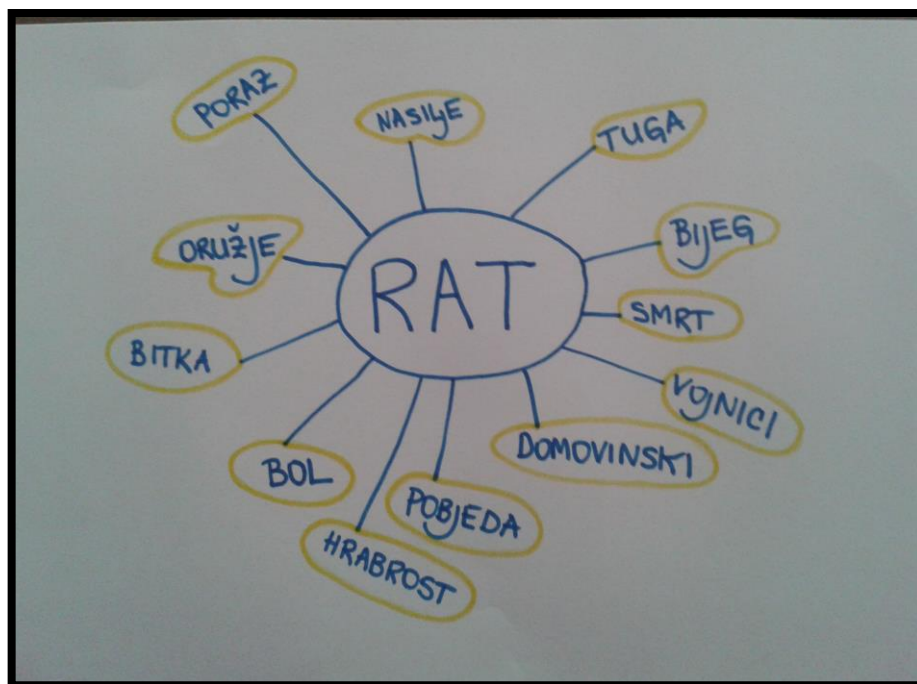
⁵⁰ Koludrović Morana, *Poticanje učenika na kreativno mišljenje u suvremenoj nastavi*, *Odgojne znanosti*, 12(2), 2010., str. 429-431.

se na tome da mišljenje drugih može djelovati kao poticaj našim idejama kao vrsta lančane reakcije ideja. Cilj je iznijeti što više ideja i sve ideje se prihvataju i zapisuju. Učenici slobodno izražavaju svoje misli i ovom tehnikom ih se aktivira i motivira za učenje bez pritiska ili stresa. Problem koji se može javiti tijekom izvođenja ove tehnike je taj da neki učenici mogu iskoristiti priliku slobodnog izražavanja kako bi svjesno govorili gluposti kako bi provocirali nastavnika.⁵¹

Bognar⁵² iznosi četiri pravila koja se trebaju poštovati tijekom ove aktivnosti:

1. Postaviti jasan i razumljiv problem
2. Prihvatiti i zabilježiti svaku ideju
3. Spriječiti prosuđivanje i ismijavanje
4. Ohrabrivati čudne i neobične ideje

Učenici 5. razreda osnovne škole u svome udžbeniku imaju temu Punski ratovi. Nastavnik na početku sata može koristiti oluju ideja na način da na ploču napiše riječ rat nakon čega učenici govore prvo što im padne na pamet kada čuju tu riječ. Nastavnik zapisuje na ploču sve ideje koje učenici iznesu.

Slika 1. Primjer "oluje ideja"

⁵¹ Jamnišek Blanka, *Naša prava: informacije za učitelje*, Ministarstvo vanjskih poslova Republike Slovenije, Ljubljana, 2005., str. 5.

⁵² Bognar B., *Škola koja razvija kreativnost*, str. 8.

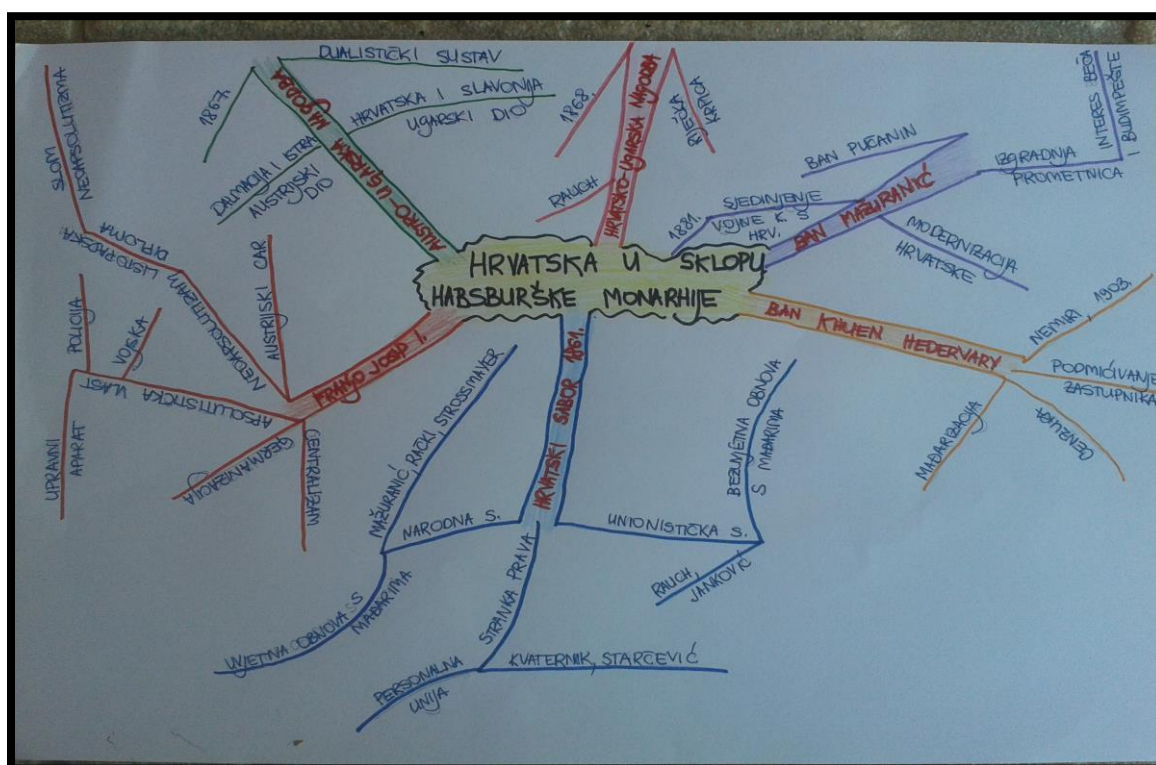
b) Umne mape(paukov dijagram)

Umne mape pogodne su za usvajanje novog, ali i za usustavljivanje već obrađenog nastavnog gradiva. Uz pomoć njih se na nastavi povijesti mogu bolje pratiti i usvajati pojmovi i godine.⁵³

Bognar⁵⁴ nudi naputke kako izraditi umnu mapu:

1. Za početku na sredini lista papira napisati naslov ili nacrtati simbol središnje teme
2. Iz glavne teme se granaju linije koje se proširuju
3. Iz svake grane je moguće nacrtati onoliko novih grana koliko smatramo potrebnim za pojam koji se razrađuje
4. Linije su međusobno logički povezane
5. Riječi su tiskane na linijama
6. Preporuča se korištenje boja.

Učenici 7. razreda osnovne škole u udžbenicima imaju nastavnu cjelinu Hrvatska u sklopu Habsburške monarhije u drugoj polovici 19. i na početku 20. stoljeća. Prikazat ću umnu mapu pomoću koje bi učenici mogli lako i na kreativan način usvojiti ovo gradivo.

Slika 2. Primjer umne mape

⁵³ Ivon Katarina, Vrsaljko Slavic, *Poticanje kreativnosti u nastavi hrvatskog jezika i književnosti*, Magistra Iadertina, 4(4), 2009., str. 153.

⁵⁴ Bognar B., *Škola koja razvija kreativnost*, str. 12.

c) Igra uloga

Igra uloga je kratka drama u kojoj učenici glume. Ona nastoji oživjeti okolnosti i događaje koji nisu bliski učenicima, a može poboljšati razumijevanje situacije ili potaknuti empatiju prema onima koji su u to uključeni.⁵⁵

Učenici 5. razreda osnovne škole mogli bi pomoću igre uloga obraditi lekciju Život u rimskoj obitelji. Oni koji žele sudjelovati, uz pomoć nastavnika mogu pronaći što više informacija o načinu života, kulturi i odijevanju rimskih obitelji, osmisliti igrokaz i pokazati ostatku razreda.

d) Šest univerzalnih pitanja

Postoji samo šest univerzalnih pitanja koja možemo postaviti jedni drugima: što, gdje, kada, kako, zašto i tko.⁵⁶ Nastavnik može napraviti kocku i na šest ploha napisati ovih šest početnih pitanja i zatim podijeli učenike u skupine. Unutar skupine učenici sastavljanju pitanja i jedna skupina drugoj postavlja pitanja. Na taj način su svi učenici aktivni jer se svi izredaju u odgovaranju i u postavljanju pitanja, a ujedno na kreativan način mogu ponoviti gradivo.

e) Humor

"Humor je često identificiran kao nastavna tehnika za razvoj pozitivnog okruženja za učenje."⁵⁷ Ima veliko značenje u nastavi, povećava motivaciju, potiče kreativnost te ublažava stres i napetost te stvara ugodniju klimu za učenje, ali naravno treba razmišljati o intenzitetu i kada ga upotrijebiti. Svaka tehnika ima svoju vrijednost i treba ih racionalno koristiti u radu.

Suvremene teorije stavljaju akcent na kreativne aspekte učenja. Zbog toga treba što više koristiti kreativne tehnike u nastavi povijesti jer one omogućavaju učenicima lakše zapamćivanje bitnih činjenica i povezivanje naučenih sadržaja unutar predmeta kao i korelaciju sa sličnim predmetima. Koristeći kreativne tehnike sat povijesti je dinamičan, one potiču timsko i suradničko učenje.

⁵⁵ Jamnišek B., *Naša prava: informacije za učitelje*, str. 6.

⁵⁶ Bognar B., *Škola koja razvija kreativnost*, str. 7.

⁵⁷ Bognar Ladislav, Kragulj Snježana, *Kvaliteta nastave na fakultetima*, Život i škola, 24(2), 2010. str. 179.

8. Uvod u istraživanje

Za dobru organizaciju rada, nastavnik mora poznavati svoje učenike i njihovu motiviranost za rad. Anketiranjem učenika osnovne i srednjih škola željela sam dobiti odgovore na pitanja: što je za njih motivacija, što utječe na njihovu motivaciju u školi, zbog čega uče povijest, vole li povijest kao nastavni predmet, što misle o nastavnim sadržajima iz povijesti, s kojim se kreativnim tehnikama susreću na satu povijesti, koje ih osobine nastavnika motiviraju za rad, koje nastavne oblike nastavnik najčešće koristi na satu povijesti, kakvu ocjenu bi dali svome nastavniku povijesti. Relativno slabo znanje učenika osnovnih i srednjih škola zabrinjava kako učitelje i roditelje tako i sve druge koji se susreću s ovim pedagoškim problemom. Posebno se u srednjim školama (najviše u gimnazijama) pojave problemi u učenju. Učenici ne znaju učiti, ne znaju odvojiti bitno od nebitnoga, nisu motivirani za rad. Premalo se radi na predmetnoj i unutar predmetnoj korelaciji, učenici ne povezuju sadržaje radi lakšeg učenja i zapamćivanja.

8.1 Problem istraživanja

Kao temeljni problem istraživanja određen je odgovor na pitanje kako i koliko nastavnik povijesti motivira učenike za nastavu povijesti i koliko potiče njihovu kreativnost u radu.

8.2 Ciljevi istraživanja

Ciljevi istraživanja bili su dobiti odgovore na pitanja: što je za učenike motivacija, uče li povijest zbog ocjene, koje ih osobine kod nastavnika motiviraju za učenje, koristi li njihov nastavnik povijesti suvremene metode rada kako bi ih motivirao za rad te koristi li kreativne tehnike kako bi potaknuo njihovu kreativnost.

8.3 Hipoteze

Pretpostavlja se da veći broj učenika povijest uči radi ocjene.

Pretpostavlja se da nastavnici češće koriste frontalni rad, nego li različite motivacijske i kreativne tehnike kako bi motivirali učenike za rad.

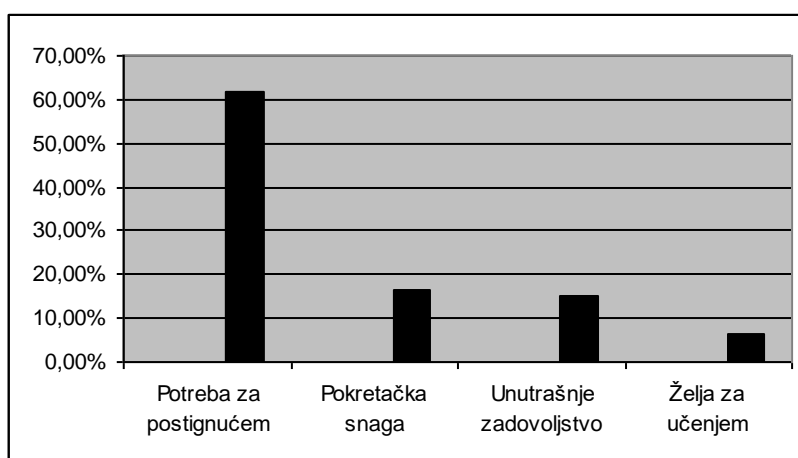
8.4 Metodologija

Istraživanje je provedeno u tri škole na području Vinkovaca, Osijeka i Sikirevaca. Ispitan je uzorak od 165 učenika osnovne i srednje škole. Među ispitanicima je bilo 68 učenika i 97

učenica od sedmog razreda osnovne škole do četvrtog razreda srednje škole. Od mjernih tehnika koristila sam anketni upitnik koji se sastojao od 19 pitanja (*prilog 1*). Anketa je provedena u lipnju 2014. godine. Učenici su anketu dobili u papirnatom obliku te su ju ispunjavali anonimno.

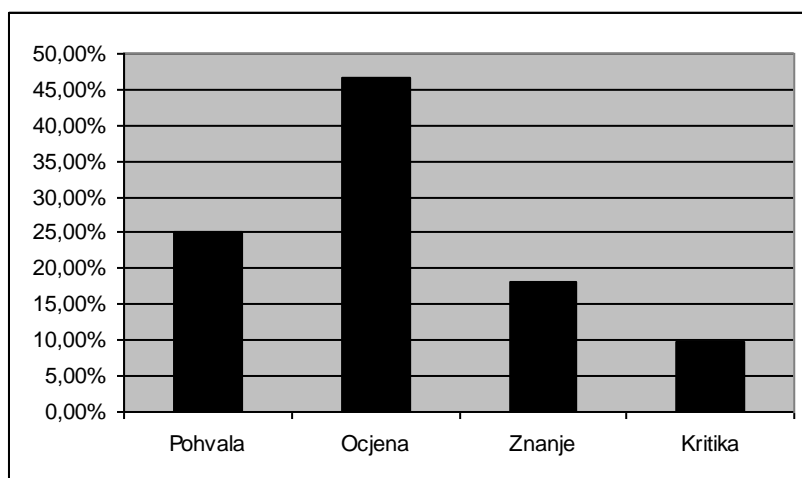
8.5 Rezultati

Među ispitanicima veći je postotak onih koji rado dolaze u školu (njih 52,12 % rado dolazi, a 47,87% ne dolazi rado u školu). Na pitanje što je za njih motivacija najviše ih je odgovorilo (61, 81%) da je potreba za postignućem, a najmanje (6,6 %) želja za učenjem (*grafikon 1*).

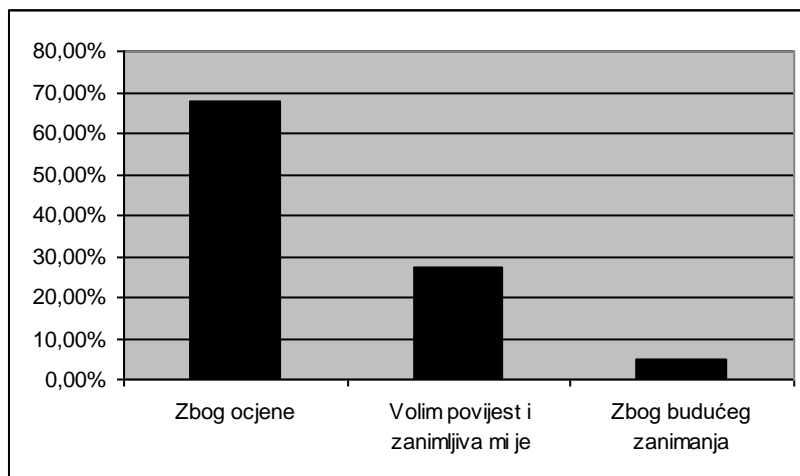
Grafikon 1: Što je za tebe motivacija?

Samo 18,18 % ispitanika se izjasnilo da je znanje čimbenik koji utječe na njihovu motivaciju u školi, a čak 46,66 % da je to ocjena (*grafikon 2*). Također, povijest uči zbog ocjene 67,87 % ispitanika, a 27,27 % jer im je povijest zanimljiva i vole ju kao nastavni predmet (*grafikon 3*).

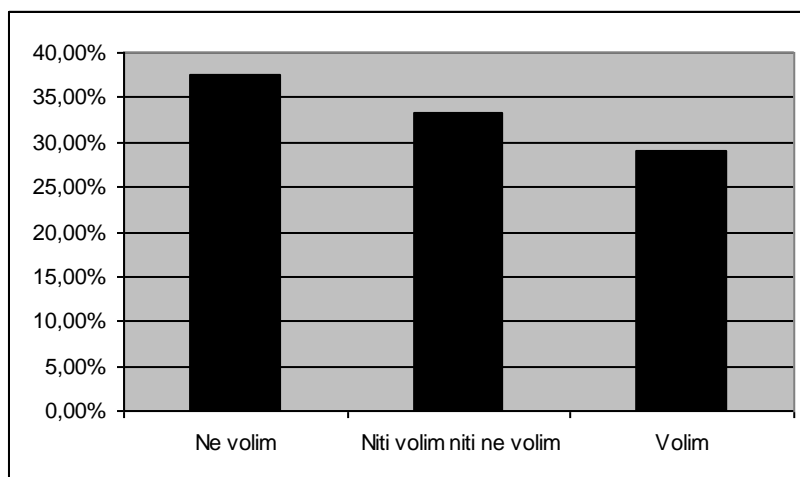

Grafikon 2: Što utječe na tvoju motivaciju u školi?

Na pitanje vole li povijest kao nastavni predmet najviše ih je odgovorilo da ne vole (37,57 % ispitanika), a 29,09 % ispitanika voli povijest, dok je ostatak ravnodušan, odnosno niti voli niti ne voli povijest kao nastavni predmet (*grafikon 4*).

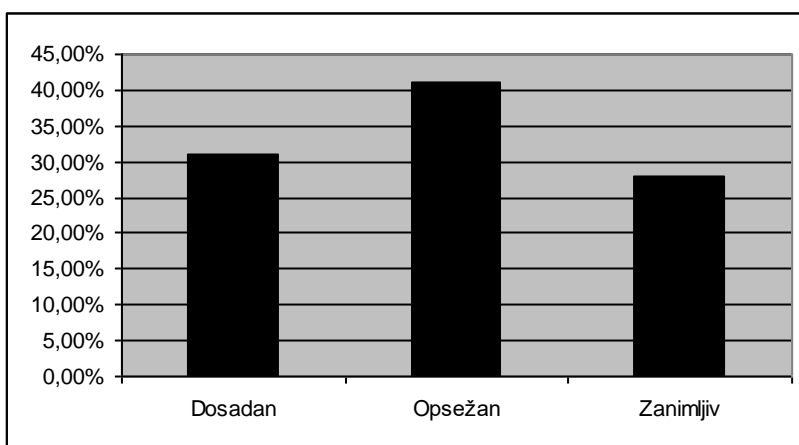

Grafikon 3: Zbog čega učiš povijest?

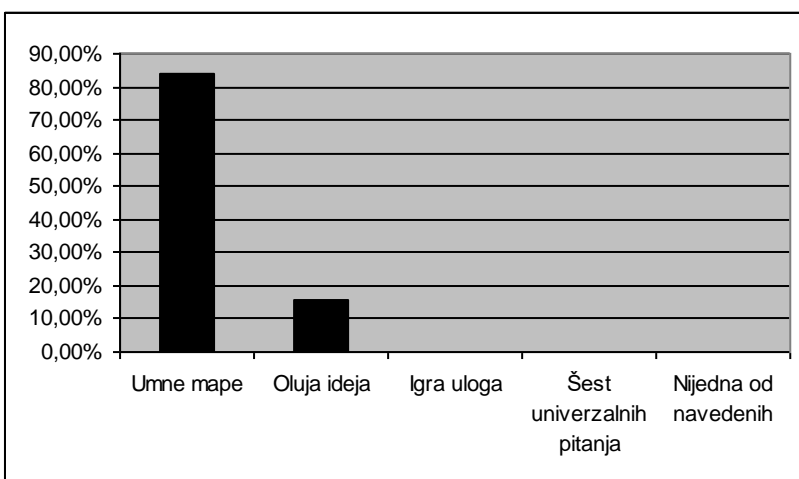
Grafikon 4: Voliš li povijest kao nastavni predmet?

Na satu povijesti ispitanici su najčešće pasivni (njih 67,87 %), a ostalih 32,12 % se javljaju i postavljaju pitanja na satu. 41,21 % učenika smatra da je nastavni sadržaj iz povijesti opsežan, dosadan 30,90 % učenika, a 27,87 % učenika smatra da je nastavni sadržaj zanimljiv (*grafikon 5*).

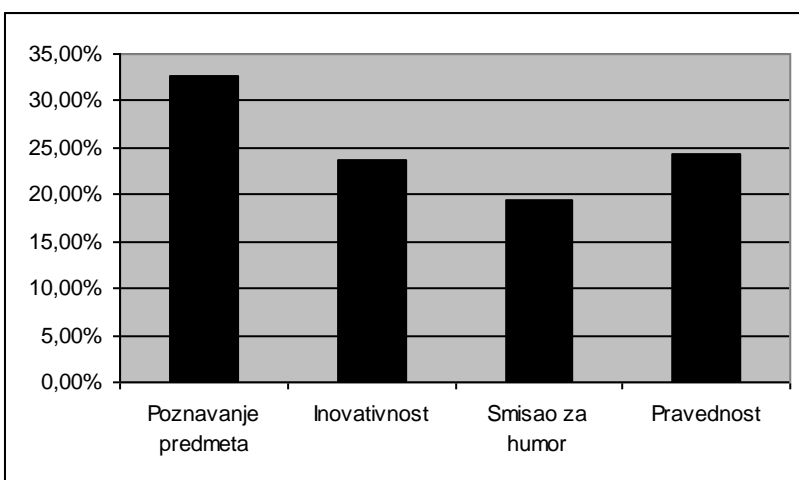

Grafikon 5: Nastavni sadržaj iz povijesti je:

Čak 80 % učenika odgovorilo je da na satu povijesti treba biti više motivacijskih i kreativnih tehnika kao što su križaljke, kvizovi, igre asocijacije itd. Od kreativnih tehnika, na satu povijesti učenici su se susreli s umnim mapama (njih 84,24 %) i 15,75 % ispitanika s tehnikom oluja ideja (*grafikon 6*).

Grafikon 6: S kojim se kreativnim tehnikama susrećeš na satu povijesti?

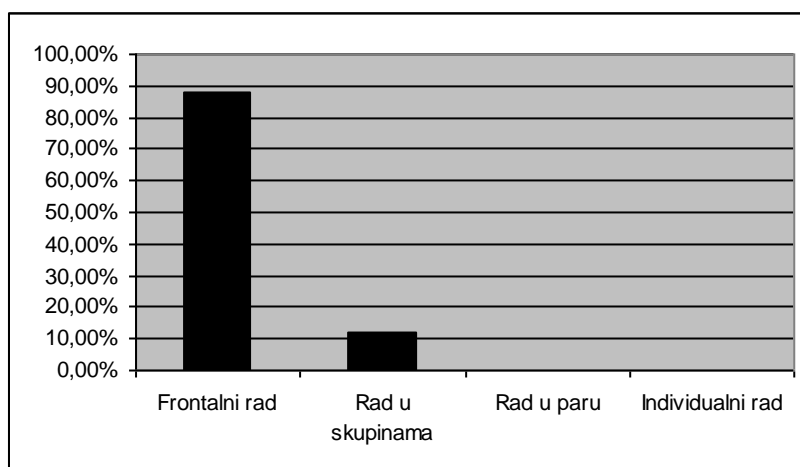
Grafikon 7: Koje te od navedenih osobina kod nastavnika najviše motiviraju za učenje?

Na pitanje koje te osobine kod nastavnika najviše motiviraju za učenje 32,72 % učenika je odgovorilo da je to poznavanje predmeta, a 24,24 % učenika je odgovorilo pravednost. Na 23,63 % učenika motivirajuće djeluje nastavnik koji je inovativan te na 19,39 % učenika nastavnik koji ima smisao za humor (*grafikon 7*).

Veći broj ispitanika smatra da sati povijesti nisu dinamični i da njihovi nastavnici ne koriste različita nastavna sredstva i pomagala (njih 61,81 %). Što se tiče pitanja potiče li ih njihov nastavnik da postavljaju pitanja i iznose svoja mišljenja o gradivu, opet je veći broj ispitanika odgovorio negativno (njih 52,12 %).

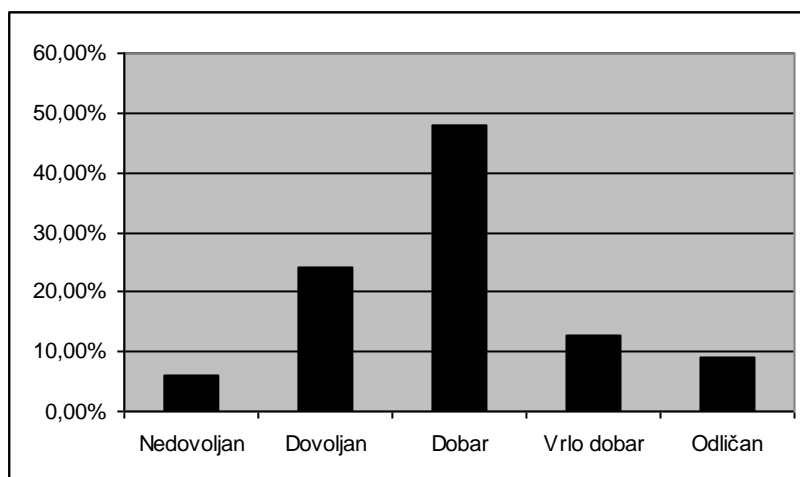
Učenici su podjednako odgovorili na pitanje nagrađuje li nastavnik njihov trud poticajnom ocjenom ili pohvalom (49,69 % ispitanika je odgovorilo da, a 50,30 % ispitanika je odgovorilo ne). 59,93 % učenika smatra da se njihov nastavnik trudi stvoriti pozitivno ozračje unutar razreda i uspostaviti kvalitetan odnos s njima.

Od nastavnih oblika njihovi nastavnici povijesti u radu najčešće koriste frontalni rad (čak 87,87 % učenika je zaokružilo ovaj odgovor) i skupni rad (12,12 % ispitanika je zaokružilo ovaj odgovor) (*grafikon 8*).

Grafikon 8: Koje nastavne oblike nastavnik najčešće koristi na satu povijesti?

U posljednjem pitanju učenici su trebali ocijeniti svoga nastavnika povijesti i najveći broj učenika (njih 47,87 %) dalo je ocjenu dobar (*grafikon 9*).

Grafikon 9: Koju ocjenu bi dao/dala svome nastavniku/ici povijesti?

8.6 Osvrt na rezultate istraživanja

Anketa provedena u osnovnoj i srednjim školama pokazuje podjednake rezultate koji govore da kod učenika treba razvijati želju za učenjem, neovisno sadržajima učenja ili unutarnjim odnosno vanjskim poticajima. Pri tom treba stvoriti odgovarajuće okruženje. Treba uspostaviti međusobno povjerenje, učenik ne smije biti pasivan primatelj informacija. U cjelini gledajući učenici misle da je nastava povijesti dosadna zbog velikog broja nebitnih činjenica, da povijest uče zbog ocjene, da na satu povijesti treba više motivacijskih i kreativnih tehnika. Nakon uvida u rezultate ankete, možemo zaključiti da veći broj nastavnika povijesti u svom radu koristi frontalni oblik rada i premalo potiče i razvija učeničku kreativnost. Svaki uspjeh, ma kako mali, treba nagraditi bilo pohvalom ili ocjenom. Pritom treba svakom učeniku prilaziti individualno. Za bolji uspjeh djeteta potrebno je i veće sudjelovanje roditelja u životu škole, kao i niz inovacija koje uključuju aktivno sudjelovanje svih činitelja u radu škole, jer sve više dolazi do izražaja neusklađenost promjena u društvu i rada u školi. Te bi razlike trebalo uskladiti. Učenici sve više koriste suvremene informacijske tehnologije u pronalaženju potrebnih informacija koje su u raskoraku s informacijama koje daje škola. Zbog toga nastavu povijesti treba osuvremeniti. Uvođenjem promjena u nastavu doći će do stanovitog osvježanja, ostvarit će se veći stupanj produktivnog mišljenja, intenzivirati pažnja i razvijati učenikov interes i intelektualna radoznalost.

Danas ne postoji ni jedan ozbiljni didaktičar koji bi negirao potrebu frontalnog oblika nastave. Mišljenja su da frontalna nastava nije loša, ali jako je važno da je dobro izvedena kao i svaki drugi oblik nastave. Učenika treba poticati na učenje, zbog njihovog osobnog napredovanja i osposobljavanja za život. Učenik ne smije biti «strano tijelo» u procesu svog obrazovanja, već se treba integrirati u taj proces. Treba ga motivirati za učenje tako da prevladaju unutrašnje

pobude, a ne vanjski poticaji. Osnovni potencijal za razvoj i napredak svakog društva su mladi ljudi. Treba maksimalno moguće ulagati u njihov odgoj i obrazovanje. Da bi se u tom uspjelo, treba ulagati i u obrazovanje nastavnika, njihov društveni položaj i značaj. Najnovija istraživanja govore da su najbolje rezultate u učenju i znanju, kao i uspjehu općenito, pokazali učenici onih zemalja, koje su najviše ulagale u obrazovanja i standard nastavnika.

9. Zaključak

Motivaciju u nastavi potrebno je permanentno istraživati i sagledavati sve faktore koji utječu na njen smjer, dinamiku i karakter. Bez motivacije, nastava je osuđena na neuspjeh. Ma tko od sudionika da je nemotiviran, to će se odraziti na njen odgojno-obrazovni učinak. Da bi temeljito ovladali nastavnim predmetom nastavnici bi trebali stvoriti pozitivno nastavno ozračje i raspoloženje, pokazivati oduševljenje za nastavno gradivo iz povijesti, zanimati se za učenike, poticati svakog učenika ponaosob, imati prirodan osjećaj za autoritet i samopoštovanje, međusobno poštovanje i opušten odnos (između učenika i nastavnika) te spretno poticati pozitivnu dinamiku skupine, te uključivati humor i oduševljenje. Suvremena nastava ide u tom smjeru da se detaljno propitaju sadržaji iz nastave povijesti koje će učenici proučavati te inzistiraju na što većem njihovom angažiranju u rješavanju konkretnih nastavnih pitanja. Na taj način moguće je pratiti učeničku individualnu motiviranost i djelovati na faktore od kojih ona zavisi. U kreativnoj nastavi osigurava se najviši stupanj motiviranosti. Kreativnost pak snažno potiče kvalitetu nastave povijesti i čini je neusporedivo učinkovitijom od uobičajene nastave koja pati od dosade i da bi se uopće odvijala mora se zasnivati na strahu i raznim vrstama pritiska. Suvremena pedagogija i didaktika polaze od shvaćanja da učenik u školi ne može i ne treba naučiti sva znanja koja će mu u životu trebati. Cilj i zadaci nastave povijesti više nisu usmjereni na reprodukciju sadržaja i usvajanje činjenica i enciklopedijskih znanja. Škola ima zadaću učiti učenike kako pronaći korisne informacije te ih potom koristiti u svakodnevnom životu. Kreativni potencijali u nastavi mogu rezultirati kreativnim uradcima ako poštujemo osobitosti elastičnog kurikuluma te omogućimo učenicima da svojim prijedlozima i željama sudjeluju u njezinu kreiranju. Na taj način nastavnik će poticati motivaciju i kreativnost te učenici povijest neće učiti samo zbog ocjene već zbog usvajanja znanja koja će koristiti u određenim životnim situacijama.

10. Popis literature

Knjige:

Grgin Tomislav, *Edukacijska psihologija*, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1997.

Jamnišek Blanka, *Naša prava: informacije za učitelje*, Ministarstvo vanjskih poslova Republike Slovenije, Ljubljana, 2005.

Kyriacou Chris, *Temeljna nastavna umijeća*, Metodički priručnik za uspješno poučavanje i učenje, EDUCA, Zagreb, 1995.

Mattes Wolfgang, *Nastavne metode : 75 kompaktnih pregleda za nastavnike i učenike*, Naklada Ljevak, Zagreb, 2007.

Meyer Hilbert, *Što je dobra nastava*, Erudita, Zagreb, 2005.

Ozimec Stjepan, *Odgoj kreativnosti: Kako prepoznati i poticati dječju kreativnost*, Opci Savez društva "Naša djeca", Varaždin, 1987.

Rendić- Miočević Ivo, *Didaktičke inovacije u nastavi povijesti: transfer povijesnog znanja u školi*, Školska knjiga, Zagreb, 1989.

Stevanović Marko, *Modeli kreativne nastave*, Andromeda, Rijeka, 2003.

Stevanović Marko, *Kreatologija*, Tonimir, Varaždinske Toplice, 1999.

Vizek- Vidović Vlasta i suradnici, *Psihologija obrazovanja*, Iep- Vern, Zagreb, 2003.

Članci:

Bognar Ladislav, *Kreativnost u nastavi*, Napredak, 153(1), 2012.

Bognar Ladislav, Somolanji Ida, *Kreativnost u osnovnoškolski uvjetima*, Život i škola, 54(19), 2008.

Bognar Ladislav, Kragulj Snježana, *Kvaliteta nastave na fakultetima*, Život i škola, 24(2), 2010.

Husanović- Pejnović Dragica, *Kreativnost u nastavi geografije*, Geografski horizont, 43(2), 1997.

Ivon Katarina, Vrsaljko Slavica, *Poticanje kreativnosti u nastavi hrvatskog jezika i književnosti*, Magistra ladertina, 4(4), 2009.

Jakšić Josip, *Motivacija, psihopedagoški pristup*, Kateheza, 25(1), 2003.

Jogan- Linić Dajna, *Motivacija u nastavi vjeronauka*, Kateheza, 25(1), 2003.

Koludrović Morana, *Poticanje učenika na kreativno mišljenje u suvremenoj nastavi*, Odgojne znanosti, 12(2), 2010.

Marinković Josip, "*Kreativnost*" kao pedagoška odredba, *Metodički ogledi*, 1(6), 1993.

Matijević Milan, *Nastava usmjerena na učenika: prinosi razvoju metodika nastavnih predmeta u srednjim školama*, Školske novine, Zagreb, 2011.

Supek Rudi, *Kreativnost i odgoj*, *Pedagoški rad*, 34(7-8), 1979.

Šokčević, Šimo, *Motivacija učenika*, Vukovarsko- srijemski učitelj: godišnjak za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 2, 2005.

Tolić Svemir, *Kreativnost učenika, nastavnika i nastave*, *Školski vjesnik*, 39(1/), 1990.-1993.

Tot Daria, *Učeničke kompetencije i suvremena nastava*, *Odgojne znanosti*, 12(1), 2010.

Trškan Danijela, *Motivacijske tehnike u nastavi*, *Povijest u nastavi*, 4(7), 2006.

Internet:

Bognar Branko, *Škola koja razvija kreativnost*, 2010., <http://mzu.sbnet.hr/clanak2202-1-0964.htm> (27.8.2014.)

Muminović Hašim, *Motivacija u nastavi i kreativni rad studenata i učenika*, 2009., <http://www.ac-see.org/documents/4.pdf> (10.9.2014.)

<http://web.efzg.hr/dok//inf/srica/2Inovacije-teorija.pdf> (15.8.2014.)

